

Nr 51

Utlåtande i anledning av motioner angående privata sjuk- och vårdhem.

Andra lagutskottet har behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I: 407 av fru *Landberg* och herr *Jansson, Paul*, samt II: 507 av fröken *Anderson* i Lerum och herr *Blomkvist*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsam översyn av de bestämmelser som gäller beträffande möjligheten att starta och driva privata sjuk- och vårdhem».

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sin hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 507.

Utskottet har i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från socialstyrelsen.

På begäran av utskottet har vidare yttranden avgivits av Svenska stadsförbundet, Svenska landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet.

Gällande bestämmelser

Bestämmelser om enskilda sjukhem finns i *Kungl. Maj:ts stadga den 22 april 1960 (nr 114) angående enskilda sjukhem m. m.* Enligt denna förstås med enskilt sjukhem av annan än staten, kommun eller landstingskommun driven anstalt med minst tre vårdplatser för beredande av slutenvård för sjukdom, skada eller kroppsfel eller i samband med barnsbörd. Avgörande för frågan om ett hem faller in under stadgan är inte hemmets beteckning eller benämning utan den verksamhet som drivs vid hemmet. När det gäller konvalescenthem har under förarbetena till stadgan ansetts att ledning bör kunna hämtas i ett uttalande av den s. k. sjukhuslagstiftningskommittén, att hem där intagning regelmässigt sker på läkarremiss eller där någon form av patientbehandling rutinmässigt meddelas bör föras till sjukvårdssidan. Enskilt sjukhem får inte drivas utan socialstyrelsens tillstånd. Styrelsen är högsta tillsynsmyndighet. Närmast under denna utövas tillsynen av länsläkaren eller, i stad som ej tillhör landstingskommun, förste stadsläkaren. I ansökan om tillstånd skall redovisas bl. a. ritningar

Bihang till riksdagens protokoll 1968. 9 saml. 2 avd. Nr 51

eller andra handlingar rörande hemmets lokaler och uppgift å den personal som skall anställas och dennas utbildning. Tillstånd kan återkallas därest icke vården ombesörjes på tillfredsställande sätt eller annat uppenbart missförhållande föreligger och rättelse ej sker. Enskilt sjukhem skall förestås av lämplig person och till hemmet skall i princip vara knuten en läkare (anstaltsläkare). Närmare föreskrifter lämnas om föreståndarens och anstaltsläkarens funktioner. Överträdelse av stadgan kan leda till straffpåföljd.

Föreskrifter beträffande privata ålderdomshem saknas. Statens socialvårdskonsulenter kan med stöd av 5 § i den för dem av Kungl. Maj:t den 3 december 1965 (nr 789) utfärdade *instruktionen* uttröna under vilka förhållanden vård meddelas en av socialvårdsmyndighet i enskilt hem eller vårdhem placerad person. Socialnämnd är jämlikt 14 § *socialhjälpslagen* pliktig förvissa sig om att vårdbehövande kommer att få god omvårdnad när inackordering sker i enskilt hem eller vårdhem. Genom ändringar i 1 och 6 §§ samma lag, som trätt i kraft den 1 juli 1968, har dessutom inskrivits att varje kommun skall tillse att den som vistas i kommunen erhåller den omvårdnad som med hänsyn till hans behov och förhållanden i övrigt kan anses tillfredsställande ävensom att socialnämnd har att göra sig väl förtrogen med den enskildes behov av omvårdnad och verka för att detta blir tillgodosett. Jämlikt 2 § *Kungl. Maj:ts instruktion den 3 december 1965 (nr 792) för länsläkarväsendet* skall tillsyn inte bara utövas över vissa inrättningar och öppen sjukvård utan även över personer som yrkesmässigt bedriver hälso- och sjukvårdande verksamhet. I *hotellförordningen den 15 december 1966 (nr 742)* undantas från tillsyn enligt förordningens bestämmelser sådan rörelse som avser att tillhandahålla bostad såsom ett led i verksamhet för vård, tillsyn, utbildning och uppfostran.

Motionerna

Motionärerna gör gällande att ett antal privata vårdanstalter är inhysta i bristfälliga lokaler och har otillräcklig och ofta mindre lämplig personal. Vidare hävdas att en del hem genom att använda beteckningar såsom »gästhem», »pensionat för äldre» och liknande försöker undvika att bli föremål för samhällets insyn. Motionärerna anser att det är nödvändigt med skärpta krav på de privata sjukhemmens standard, såväl i fråga om utrymmen och utrustning som i fråga om personal. Vidare efterlyser motionärerna ökad kontroll från samhällets sida, främst när det gäller anstalter som betecknas såsom gästhem och liknande. De anförda förhållandena bör enligt motionärerna föranleda en skyndsam översyn av de bestämmelser som gäller för startandet och drivandet av privata sjuk- och vårdhem.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid 1963 års riksdag tog herr Börjesson i Falköping i en *enkel fråga* upp spörsmålet angående kontrollen över privata sjukhem. I sitt svar (se AK:s prot. 12:7) uttalade chefen för inrikesdepartementet som sin mening att den ordning som kommit till stånd med 1960 års stadga och länsläkarreformerna fick anses motsvara vad som krävs för kontroll av att vården vid enskilda sjukhem blir tillfredsställande.

Remissyttrandena

Socialstyrelsen anför inledningsvis följande.

I anledning av remissen har socialstyrelsen inhämtat yttranden från fyra länsläkare samt från statens socialvårdskonsulenter i motsvarande distrikt. Yttrandena bestyrker att en brist på platser för långvården finns. Detta har haft till konsekvens att antalet enskilda hem för vård eller omhändertagande av gamla och långvarigt sjuka personer ökar. Härigenom försvåras myndigheternas möjligheter att kontrollera om erforderligt godkännande söks. Åtskilliga av de ej godkända hemmen torde ha sådan standard att de kan godkännas. Det är emellertid angeläget att skapa möjligheter till kontroll av de olika anstalter, där vårdverksamhet bedrivs utan att anstalterna är i vederbörlig ordning godkända.

Härefter redovisar socialstyrelsen olika åtgärder på ifrågavarande område. Därvid erinras bl. a. om att socialstyrelsen den 3 augusti 1962 till Kungl. Maj:t redovisat begärd utredning beträffande icke kommunala ålderdomshem och föreslagit åtgärder rörande dem, att socialstyrelsen efter samråd med medicinalstyrelsen i framställning den 25 april 1967 till Kungl. Maj:t anmält det trängande behovet av kontroll och tillsyn beträffande sistnämnda slag av hem samt att medicinalstyrelsen i cirkulär den 16 december 1966 riktat sjukvårdsstyrelsernas uppmärksamhet på angelägenheten av att patienter inte placeras på ej godkänt enskilt sjuk- eller konvalescenthem samt att placering endast sker på hem, för vilket tillstånd meddelats att vårda patient med aktuellt vårdbehov. Ytterligare framhåller socialstyrelsen följande.

Inom socialstyrelsen pågår för närvarande en öppenvårdsutredning som bl. a. avser en utbyggd öppen vård som mera än nu kan avlasta den slutna vården. Tanken är att personer, som är i behov av vård, i framtiden skall i större utsträckning än för närvarande kunna påräkna effektivare öppen vård. Härigenom kan också den slutna vårdens resurser utnyttjas bättre och de vård sökande behöver då inte längre hänvisas till anstalter som ej kan ge adekvat vård.

Slutligen vill socialstyrelsen meddela, att styrelsen genom beslut 16.2.1968 tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag till bestämmelser om tillsyn över enskilda ålderdomshem m. m. I arbetet skall möjligheterna

att få till stånd gemensamma föreskrifter för enskilda sjukhem och enskilda ålderdomshem undersökas. I samband härmed undersöks även i vilken utsträckning åldringar, konvalescenter m. fl. i behov av viss vård yrkesmässigt tas emot i privata ålderdomshem, gästhem, vilohem och dylikt.

Socialstyrelsen uttalar, att de åtgärder som vidtagits tillgodoser de önskemål motionärerna framfört.

Svenska landstingsförbundet framhåller det otillfredsställande i att inrättningar av kategorin vilohem vid bristande tillgång på egentliga eftervårdsplatser får om hand ett mera vårdkrävande klientel än som motsvarar förefintlig kapacitet. Situationen bör enligt förbundets mening komma att förbättras med den avsevärda utbyggnad av speciellt långtidssjukvården som nu sker. Detta bör i sin tur rimligen medföra att ett tungvårdat klientel inte skall behöva ianspråktaga platser på vilohem. Förbundet ifrågasätter om en översyn av gällande stadga angående enskilda sjukhem m. m. kan förväntas ge åsyftad effekt.

Svenska stadsförbundet och *Svenska kommunförbundet* anför att det torde ha varit de svärbemästrade gränsdragnings- och begreppsbestämningsproblemen som föranlett att en lagreglering av tillsynsfrågan — omfattande hela det här aktuella vård- och serviceområdet — ännu icke kommit till stånd. Förbunden finner det emellertid av flera skäl angeläget att statsmakterna snarast möjligt tar ställning till frågan och anser därför att de aktuella motionerna bör överlämnas till socialstyrelsen och dess arbetsgrupp för att beaktas av gruppen i det fortsatta arbetet.

Utskottet

Tillsyn över sådana enskilda vårdanstalter som är att hänföra till sjukhem utövas med stöd av 1960 års stadga angående enskilda sjukhem. För att driva enskilt sjukhem krävs enligt stadgan tillstånd av socialstyrelsen. Vid tillståndsprövningen skall beaktas bl. a. vilka lokaler och vilken personal vederbörande sjukhem skall ha. I princip skall till varje sjukhem vara knuten en anstaltsläkare. För enskilda vårdinrättningar, som inte är att hänföra till sjukhem, t. ex. privata ålderdomshem, saknas för närvarande direkta föreskrifter. Viss offentlig insyn i förhållandena på dessa anstalter kan dock förekomma genom socialnämnder, socialvårdskonsulenter eller länsläkare.

Motionärerna efterlyser ökad samhällelig kontroll över de enskilda vårdanstalterna. Särskilt framhåller de att standarden på lokaler och i fråga om personal är otillräcklig vid en del anstalter samt att det förekommer att anstalter söker undandra sig insyn genom att använda beteckningar som gästhem, pensionat för äldre och liknande. Motionärerna begär en skyndsam översyn av gällande bestämmelser rörande möjligheten att starta och driva privata sjuk- och vårdhem.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att förhållandena på det ak-

tuella vårdområdet inte är genomgående tillfredsställande. I överensstämmelse med vad socialstyrelsen anfört i remissyttrande över motionerna anser utskottet det angeläget att möjligheter skapas till utsträckt och effektiviserad kontroll över olika enskilda inrättningar där stadigvarande vård och omsorger erbjuds sjuka, gamla eller handikappade.

Socialstyrelsen har i februari månad i år tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag till bestämmelser om tillsyn över enskilda ålderdomshem m. m. I gruppens arbete skall möjligheterna att få till stånd gemensamma föreskrifter för enskilda sjukhem och enskilda ålderdomshem undersökas. En kartläggning skall också ske av i vilken utsträckning åldringar, konvalescenter m. fl. som är i behov av viss vård yrkesmässigt tas emot i privata ålderdomshem, gästhem, vilohem och dylikt. Enligt vad utskottet inhämtat beräknar arbetsgruppen att slutföra sitt uppdrag innevarande år.

Genom den utredningsverksamhet som pågår får motionärernas syfte anses tillgodosett. Med hänsyn härtill erfordras inte något initiativ från riksdagens sida i anledning av motionsyrkandet. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motioner, I: 407 och II: 507, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 oktober 1968

På andra lagutskottets vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: fru Carlqvist (s), herrar Lars Larsson (s), Hübinette (h), Eric Carlsson (cp), Dahlberg (s), Högström (s), Erik Filip Petersson (fp) och Blom (fp).

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall (fp), Lundberg (s), Odhe (s), Rimmerfors (fp), fröken Wetterström (h), fröken Sandell (s) samt herr Gomér (cp) och fru Svensson (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.